

F. t. l. vedr. frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien m.v.

vilje, medmindre andet er særligt hjemlet. Den pågældende bestemmelse blev indsat i lægeloven ved lov nr. 351 af 14. maj 1992 om ændring af lægeloven (Bestemmelser om information og samtykke). I bemærkningerne til lovforslaget, jf. Folketingstidende 1991-91, Tillæg A, sp. 2685 ff., anføres det bl.a., at formålet med bestemmelsen er at fremhæve det gældende princip om, at en voksen, habil patient, bortset fra særlige lovhjemlede undtagelsestilfælde, ikke må undergives nogen form for lægelig tvangsbehandling. Hvis en i henseende til både alder og fornuft fuldt habil patient med forståelse af sin egen situation har afvist at lade sig behandle, vil lægen, der ikke respekterer patientens vilje, handle retsstridigt og eventuelt kunne pådrage sig ansvar efter lægelovens § 18 om grovere eller gentagen forsømmelse m.v. og straffelovens § 260 om ulovlig tvang og § 157 om kvalificeret forsømmelse og skødesløshed i offentlig tjeneste eller hverv.

Af lovforslagets bemærkninger fremgår også, at hvis patientens samtykke ikke kan indhentes, f.eks. i tilfælde af midlertidig bevidstløshed, og der ikke foreligger en forudgående tilkendegivelse fra patienten, vil lægen i medfør af lægelovens og straffelovens bestemmelser om hjælpepligt være forpligtet til at iværksætte livsnødvendig behandling eller behandling, som er uopsættelig for på længere sigt at forbedre patientens overlevelseschancer eller for at opnå et bedre behandlingsresultat.

Om retstilstanden på området henvises i lovforslagets bemærkninger bl.a. til kapitel 2 i betænkning nr. 1184/1989 om afkald på livsforlængende behandling (livstestamenter m.v.). Her anføres det s. 31, at personer, der i henseende til alder eller fornuft savner den fornødne habilitet, ikke retsgyldigt kan give afkald på livsnødvendig lægehjælp. Et sådant afkald kan heller ikke gives på den inhabiles vegne af forældremyndighedens indehavere eller fødte eller beskikkede værger. Derfor er der for den behandelende læge en klar pligt til at yde børn og voksne inhabile, der lider af en livstruende sygdom, den nødvendige behandling, uanset om f.eks. forældremyndighedens indehavere ikke giver deres samtykke hertil. Lægens undladelse af at opfylde denne pligt vil indebære en overtrædelse ikke alene af lægelovens bestemmelser, men typisk tillige af straffelovens § 250 eller § 253.

At værgerne ikke kan give afkald på livsnødvendig lægehjælp, er også lagt til grund i forarbejderne til værgemålsloven, lov nr. 388 af 14. juni 1995, der trådte i kraft den 1. januar 1997, jf. Folketingstidende 1994-95, Tillæg A, s. 2437. Her fremgår det således, at spørgsmålet om, hvorvidt der skal stilles krav om en værges medvirken til at træffe beslutninger om behandling bl.a. ved læger ikke kan afklares ved

værgemålsloven. Det anføres, at såfremt der findes behov for en nærmere regulering af dette spørgsmål, må det ske i sundhedslovgivningen, hvor der allerede i dag findes bestemmelser om samtykke til behandling.

I psykiatrilovsundersøgelsen peger de psykiatriske afdelinger på et behov for afklaring af spørgsmålet om tvangsbehandling af legemlige lidelser hos sindslidende patienter, der ikke i forvejen er indlagt på en psykiatrisk afdeling, jf. afsnit 3.5. ovenfor. Det fremgår i den forbindelse bl.a., at patienter, der udvikler en psykose under indlæggelse på en somatisk afdeling, ofte bringes over på den psykiatriske afdeling med henblik på tvangsendlæggelse og derefter føres tilbage i medfør af psykiatrilovens § 13, således at de pågældende kan tvangsbehandles for den legemlige lidelse. Det kan på den baggrund overvejes at udvide psykiatrilovens stedlige anvendelsesområde, således at personer, der er indlagt på en somatisk afdeling, kan tvangsbehandles for legemlige lidelser i medfør af § 13, selv om den pågældende ikke i forvejen er indlagt på en psykiatrisk afdeling.

7.3.2. Justitsministeriets overvejelser om adgangen til at tvangsbehandle legemlige lidelser hos sindslidende patienter

Psykiatrilovsundersøgelsen viser, at retsstillingen med hensyn til behandling af somatiske lidelser hos sindslidende patienter, der modsætter sig undersøgelse og behandling, i praksis giver anledning til betydelig tvivl uden for det område, der i dag er omfattet af psykiatrilovens § 13.

Justitsministeriet finder, at den nævnte tvivl bør fjernes ved, at der tilvejebringes en mere klar hjemmel til at tvangsbehandle legemlige lidelser hos personer, der opfylder betingelserne for frihedsberøvelse, jf. psykiatrilovens § 5, selv om de pågældende ikke forinden fysisk har været bragt ind på en psykiatrisk afdeling med henblik på indlæggelse her.

Justitsministeriet lægger i den forbindelse vægt på, at der i praksis har vist sig behov for at kunne tvangsbehandle i sådanne tilfælde, og at sindslidende patienter, der befinder sig på en somatisk afdeling og opfylder betingelserne for frihedsberøvelse i lovens § 5, allerede efter de nugældende regler skal tvangsendlægges, hvis de modsætter sig at blive indlagt på en psykiatrisk afdeling, jf. psykiatrilovens § 6, stk. 3, 1. pkt. I Justitsministeriets overvejelser indgår også, at der ikke er tale om en reel udvidelse af den gældende bestemmelses anvendelsesområde, men blot en præcisering, der har til formål at undgå, at man af rent formelle grunde tvinges til fysisk at bringe en somatisk patient ind på en psykiatrisk afdeling for straks efter at føre den pågældende tilbage til den